

Cristina Florescu (ed.), *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Colecția Dicționarele Editurii Universității, Seria Lexikon, Iași, 2015, 711 p. (cu CD-Rom)

Cosmin Căprioară*

Facultatea de Litere, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Aleea Universității 1, 900472 Constanța, România

O nouă lucrare fundamentală a apărut la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în seria „Lexikon” a colecției Dicționarele Editurii Universității. Este vorba de *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*.

Cartea reprezintă, în principal, rodul eforturilor unei echipe de cercetători ieșeni de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române – Filiala Iași, în implementarea unui proiect CNCS și reunește două părți autonome, dar menite să se completeze reciproc: *Dicționarul fenomenelor atmosferice* (DFA) (p. 325–678), operă lexicografică realizată în premieră la noi, precedată de un set de studii privitoare la corpusul lexical care stă la baza alcătuirii dicționarului și la diferite aspecte ale terminologiei fenomenelor atmosferice (p. 7–324). Volumul propriu-zis este deschis de o introducere semnată de editoarea volumului, Cristina Florescu, responsabilă a echipei de implementare a proiectului, lingvist recunoscut pe plan național și internațional, lexicograf, romanist, colaboratoare la *Dictionnaire Étymologique Roman* (DÉROM).

Încadrarea nucleului lucrării este completată de bogata bibliografie generală (p. 679–701), care include și siglele și abrevierile DA/DLR, de datele despre diseminarea proiectului (p. 703–707) și de *Cuvîntul autorilor* de la început (p. 7), căruia îi corespunde în final o prezentare a acestora (p. 709–711). Materialul volumului este redat parțial pe un CD-Rom, ceea ce îi sporește accesibilitatea și utilitatea.

Așa cum se precizează chiar în deschidere, „cartea cuprinde studiul in extenso al unei terminologii a limbii române analizate diastratic, diatopic și dia-

cronic”, cuprinzînd „două registre socio-lingvistice: limba literară (limbajul științific al meteorologiei) și limba populară (graiurile dialectale și limbajul comun)” (p. 7). Ea constituie, totodată, un exemplu de cercetare inter- și transdisciplinară, rodul colaborării între lingviști și meteorologi, iar spectrul domeniilor implicate devine foarte larg, dacă ținem cont de faptul că meteorologia este considerată ramură a geofizicii.

Caracterul deschis al terminologiei meteorologice este evidențiat încă de la început, ceea ce reprezintă nu numai o observație pertinentă, ci implică ideea că această terminologie poate să fie îmbogățită, fie și numai pe latura limbii populare. Pe de altă parte, terminologia meteorologică a fost selectată și organizată într-un mod destul de restrictiv: termenii din DFA „au fost îndelung selectați de circulația adecvată denotativității” (p. 7), ceea ce indică faptul că au fost reținute doar elementele lexicale cu caracter denotativ, eliminîndu-se, pe cît posibil, implicarea factorului stilistic și a afectivității.

*

Introducerea (p. 9–29)¹, semnată de editoarea volumului și concepută ca un studiu în sine, cu bibliografie proprie, este atît o prezentare a etapelor de lucru și a structurării dicționarului, cît și, mai ales, o utilă și interesantă descriere a metodelor și a principiilor care au stat la baza selectării, organizării și definirii termenilor. Perspectiva analizei corpusului este preponderent semasiologică, dar nu este exclusă nici cea onomasiologică. Privitor la obiectul de studiu, autoarea face o precizare a termenilor metalingvistici și o conturare precisă a obiectivelor și căilor alese pentru atingerea acestora. Astfel, au fost avute în

* Adresă de corespondență: ct.caprioara@yahoo.fr.

¹ Îi vom acorda o atenție deosebită, pentru că ea reprezintă, de fapt, o descriere a modului și a principiilor de alcătuire și de organizare a *Dicționarului fenomenelor atmosferice*. Comentariile noastre vor viza, așadar, simultan și lucrarea lexicografică.

vedere doar „fenomenele (stările, procesele etc.) atmosferice” (subl. aut.), nu și „limbajul climatologiei, al hidrologiei, al agrometeorologiei, denumirile elementelor cosmologice, telurice, termenii care numesc instrumentarul foarte complex al meteorologiei (descriș în amănunțime în toate dicționarele de meteorologie), principiile/procesele/teoriile fizicii și matematicii, cuvintele care desemnează caracterul de predictibilitate bazat pe teoria aproximărilor, cele aparținând statisticii, lexemele care prezintă factorii de poluare, cele specifice prognozelor marine, ale analizelor ecologice etc.” (p. 9). După această enumerare, nu putem să nu-i dăm dreptate autoarei, când, în mod plastic, compară meteorologia cu un ocean, în care se întrepătrund holistic fizica, geografia, matematica, informatica, automatica și ingineria sistemelor, biologia, botanica, geologia, medicina ș.a., și să nu observăm ce sarcină dificilă și-au asumat cei care au realizat DFA. Mai ales că limbajul meteorologic este aparte în raport cu alte limbaje de specialitate, datorită caracterului său deschis, bazat pe dominanta sa funcțională a predictibilității.

Plasarea cercetării în cele două registre, literar-științific și popular, îi dă autoarei prilejul să facă o incursiune în istoricul constituirii celor două tipuri de terminologii. Pentru cea științifică, este remarcat rolul școlii bucureștene, conduse de Angela Bidu-Vrănceanu, iar pentru cea populară, sînt subliniate contribuțiile lui Ov. Densusianu, S. Pop, Șt. Pașca, Gr. Antipa, T. Pamfile, S. Fl. Marian. Trebuie remarcat, odată cu autoarea, că „cele mai multe dintre analizele lingvistice ale uneia sau alteia din terminologiile populare țin cont, măcar teoretic, de raportul cu terminologia științifică”, dar că a interesat prea puțin un studiu comparativ al terminologiilor științifice cu cele populare echivalente (p. 12). Se face distincția, după Angela Bidu-Vrănceanu (*Terminologie și terminologii*, Editura Universității din București, 2010, p. 13–16), între terminologiile interne (terminologii „interpretate strict în raport cu problemele comunicării specializate”) și *terminologiile externe*, care cuprind lexicul specializat de interes larg, din diferite domenii.

Deosebit de importantă este observația că, spre deosebire de majoritatea terminologiilor, cea meteorologică nu se poziționează la periferie în raport cu limbajul comun.

Foarte utilă se dovedește analiza raporturilor dintre terminologia științifică (Ts) și cea populară (Tp),

în general (p. 13–14), în legătură cu ambele terminologii meteorologice avînd un anumit specific: are un caracter arhaic și conține mulți termeni care fac parte din fondul principal lexical, cu trăsături distinctive evidente. Sînt analizate pe scurt mai multe tipuri de terminologii specializate, cum sînt cele ale îndeletnicirilor străvechi (plutărit, confecționarea opincilor, încondeierea ouălor etc.), care practic nu au echivalent științific, cele ale meseriilor străvechi, adaptate realităților tehnice și civilizaționale (construcții, creșterea animalelor, industria textilă și alimentară etc.), în care apar numeroși termeni comuni, cea a medicinei, unde se dezvoltă, pînă la un nivel, un anumit paralelism terminologic între Tp și Ts, și terminologiile noilor domenii ale cunoașterii (informatică, mecanică, fizica plasmei, aeronautică etc.), cantonate aproape exclusiv în sfera limbajului științific, dar cunoscute publicului larg prin mass-media și școală.

Tot în *Introducere* găsim necesare informații privind etapele cercetării și structura volumului (p. 15–17). Pe baza considerentelor teoretice de mai sus, a fost conceput mai întîi DFA, utilizat ca „bază de date lexicală și material exemplificator pentru Studiul lingvistic care alcătuiește prima parte a volumului, fiind format dintr-o sumă de studii grupate pe cîmpuri lexicale” (p. 15). De precizat că nu toți termenii DFA au intrat în atenția autorilor studiilor (de exemplu, cei care desemnează „vremea bună” / „vremea rea”. De asemenea, au fost lăsate la o parte buletinele meteo, care aparțin limbajului publicistic, fiind „poziționate între (...) terminologia științifică și adresarea comună” (p. 16). În afara studiului lingvistic, realizat în cea de-a doua etapă de lucru, sînt amintite contribuțiile cu tematică meteorologică ale unor lingviști de renume (Maria Iliescu, Rodica Zafiu, Mariana Neț, Nistor Bardu), care au participat la Atelierele de lucru ale proiectului, precum și semnificativa prezentare a evoluției meteorologiei românești aparținînd specialistului Liviu Apostol.

Radiografierea terminologiei meteorologice românești permite identificarea și observarea mai multor categorii de fapte: lexeme comune (centrale, complexe) care circulă atît în Ts, cît și în Tp (*brumă, ceață, cer, fulger, fulgera, ninge, nor, ploaie, ploua, vijelie* etc.), termeni caracteristici Tp, dar care intră uneori și în limbajul comun, mai ales datorită buletinelor meteo (*bură, bura, fulguială, nea, omăt*), lexeme caracteristice graiurilor (*aligni, bujală, chidă, cocăt, oblăcei, smicli, țicloii, vocot* etc.), deci „cu circulație

diatopică Tp mai ales restrânsă” (p. 15), și termeni aparținând exclusiv Ts (*intemperie, nebulozitate, precipitație*), care devin generali la nivelul limbii literare, lexeme specifice Ts (*calvus, calotă*, în sintagma *calotă de nori, givrare, nimbus, stratopauză*).

Foarte importante sînt precizările legate de elementele care nu au fost incluse în DFA și în studiile aferente, cu unele excepții. Este vorba mai ales de elemente dialectale, iar considerentele neincluserii lor au fost legate de: „a) numărul redus de atestări, b) expresivitatea care depășește cerințele cercetării, c) neîncadrarea sistematică într-o familie lexicală, d) sau, dimpotrivă, încadrarea elementară într-un sistem derivațional care face atestarea susceptibilă de inovație individuală etc.” (p. 17). În legătură cu necesitatea acestor criterii, nu este de făcut nici un comentariu, dar legat de aplicarea lor în cazuri concrete, pot apărea unele observații constructive.

De fapt, selectarea termenilor a fost un proces dificil în sine, care a presupus mai multe etape. În prima etapă, s-a procedat la identificarea termenilor științifici, pe baza lucrărilor de meteorologie, acțiune care a fost îngreunată de inexistența unei lucrări de specialitate „sistemată pe baza unor norme filologico-lexicografice”, „timpul decelării polisemililor, al omonimiilor și, mai ales, al sinonimiilor” (p. 18) fiind îndelungat. Au fost necesare, totodată, stabilirea unor granițe arbitrare între diferitele domenii ale meteorologiei și un efort decizional substanțial din partea lingviștilor. În cea de-a doua etapă, au fost stabiliți termenii complecși Ts + Tp, cu reveniri și corectări pînă în ultimul moment. Cea de-a treia etapă a presupus alegerea termenilor regionali, greu de circumscris, uneori, din punct de vedere denotativ, dată fiind încărcătura lor expresivă și afectivă (vezi, de pildă, legătura, redată prin limbaj, dintre fenomenele atmosferice și stările sufletești, reflectată în lucrarea Elenei Slave, *Metafora în limba română*, Editura Științifică, București, 1991). Diminutivele și augmentativele au fost selectate cu parcimonie și strictețe.

De mare interes sînt informațiile privitoare la identificarea fenomenelor atmosferice (ceea ce a presupus un adevărat instructaj interdisciplinar), la bibliografia din care au fost excerptați termenii (dicționare generale, de sinonime, enciclopedice, de neologisme și dicționarele de meteorologie, inclusiv cele online, de geografie, de termeni nautici, maritimi etc.), texte vechi [inclusiv varianta electronică a *Le-*

xiconului de la Buda (LB^e) și texte dialectale, lucrări de geografie, fizică și meteorologie, texte aparținând literaturii], precum și trecerea în revistă a cercetărilor lingvistice anterioare despre fenomenele atmosferice (p. 19–24).

În cadrul bibliografiei pe baza căreia s-a constituit corpusul, reperul fundamental îl constituie cele 37 de volume ale *Dicționarului limbii române* al Academiei DA/DLR. Au fost analizate toate cele aproape 200 000 de intrări ale dicționarului, determinant fiind faptul că unele cuvinte, precum *a la*, pot avea și sensuri meteorologice. Ponderele elementului regional fiind mare, au fost fișate glosarele dialectale, culegerile de texte dialectale, toate hărțile cu tematică meteorologică ale atlaselor lingvistice românești, inclusiv materialul dialectal aflat în manuscris, precum și *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice* (DGDS).

Dificilă a fost definirea lexicografică a termenilor care se suprapun complet în Ts și Tp, în așa fel încît aceasta să acopere ambele variante diastratice (v. cazurile lui *arșiță, austru, bură, căldură, ploaie, timp, vreme* etc.). Dacă accepția populară și cea științifică sînt disociate polisemantic în DFA, atunci această disociere este temeinic susținută prin marcarea diferențelor specifice, ca și prin definiții, exemple, surse (cf. DFA, s.v. GHEAȚĂ, LUMINĂ, TUNET, VÂNT etc.).

Practic, pe tot parcursul cercetării, lingviștii implicați s-au perfecționat continuu interdisciplinar [v. exemplul înțelegerii aprofundate a cîmpului conceptual al fenomenelor radiației (care implică lumina și căldura) și al depunerilor (*brumă, chiciură, zăpadă, gheață* etc.)], rezultînd o cercetare temeinică, ce nu omite nici un element important!

Cercetările lingvistice anterioare asupra terminologiei meteorologice sînt puține, două la nivel romanic (José Enrique Gargallo Gil, coord., *Paremiologia romance: los refranes meteorológicos*, Barcelona, 2010, și Kurt Baldinger, *Dictionnaire onomasiologique de l'ancien occitan*, Tübingen, 1975–2007, mai ales primul volum din cele zece) și trei semnificative pentru limba română, aparținînd Floricăi Dimitrescu, Rodicăi Zafiu și lui Părvu Boerescu.

Într-un paragraf aparte, sînt conturate cîmpurile lexico-semantice ale terminologiei meteorologice, așa cum reies ele din dicționar și cum sînt tratate în studiile lingvistice premergătoare. Acestea sînt: cîmpul *nebulozităților*, cîmpul *vînturilor*, *al deplasărilor și curenților de aer*, cîmpul *precipitațiilor*, cîmpul

depușurilor, câmpul fenomenelor luminoase și sonore și câmpul radiațiilor. De remarcat că există supra-puneri inerente: de pildă, *cețurile* (privite ca precipitații și nebulozități), *zăpada*, *poleiul* (ca depuneri și precipitații), care sînt tratate complex, oferindu-se informații despre statutul lor. Mai trebuie adăugat că noțiunea de „câmp lexico-semantic” este privită de autori în sens larg, eterogen morfologic, câmpul incluzînd, pe lîngă substantive, verbe și adjective.

Celor trei tipuri diastratice de fenomene (Ts, Tp, Tp / Ts) li se adaugă „cultismele” sau termenii „enciclopedici”, rari, uneori reconstituiți artificial și folosiți de intelectuali sub influența mitologiei sau a limbilor clasice, precum *acvilon*, *deger*, *levante*, *procelă*, *zăpădoc* etc.

Un set de concluzii (p. 25–29) vine să încheie o introducere atît de bogată în informații. „Cercetarea are caracter de pionierat în domeniul lingvisticii românești, fiind singura care are ca obiect de studiu grupul lexical ce desemnează, în limba română, fenomenele atmosferice, urmărind atît nivelul limbii literare, cît și acela al limbii populare (în sens larg: elementul dialectal și cel comun). Înaintea prezentului proiect, nu s-a mai făcut o analiză comparativă punctuală extinsă între o terminologie științifică și terminologia populară echivalentă” (p. 25). A fost utilizată tehnica lexicografică specializată (simplificată și adaptată obiectului de studiu). Esențială pentru reușită a fost colaborarea între lingviști și meteorologi.

În final, autoarea propune și o trecere în revistă a principalelor rezultate conexe ale cercetării:

- Identificarea primelor atestări ale unor termeni sau ale unor sensuri.
- Luarea în considerare și marcarea ca atare a claselor verbului și adjectivului.
- Recuperarea, datorată în primul rînd dialectologului, și sistematizarea lexicografică a unor cuvinte, sensuri și sintagme care desemnează, la nivelul limbii populare, fenomene atmosferice (precum: *aburel de vînt*, *bastara*, *mizguială*, *rodină* etc.).
- Înregistrarea termenilor arhaici (de exemplu: *alizat*, *meteor*).
- Identificarea și restructurarea ori nuanțarea unor etimologii ale termenilor populari și științifici (v. *brumăroacă*, *brumă*, *pîclă* etc.).

Avînd o strînsă legătură cu forțele naturii, terminologia meteorologică românească este foarte bogată și, deși plasată în ultima vreme sub o influență angli-

cizantă, după ce a cunoscut-o pe cea a limbii franceze, ea rămîne puternic ancorată de *terra firma* a limbii comune, care o împrăștează continuu (v., de exemplu, denumirea de *chiciurometru* pentru un instrument de măsurare a precipitațiilor!). Terminologia meteorologică reflectă, din punct de vedere etimologic și ca structură a cuvintelor, imaginea limbii române în ansamblu.

*

În continuare, prima parte reunește două categorii de lucrări: mai întîi, studiile cercetătorilor implicați în proiect, referitoare la cele cinci câmpuri lexicosemantice principale amintite mai sus, realizate pe baza analizei corpusului terminologic care alcătuiește dicționarul fenomenelor atmosferice, alături de interesanta analiză a specialistului dialectolog, iar apoi, o serie de studii pe aceeași temă, dar care nu se bazează strict pe corpusul DFA, realizate de personalități ale meteorologiei și lingvisticii românești și romanice. Între cele două categorii de contribuții, este inserat folositorul *Indice de cuvinte și variante* (p. 213–228) tratate în prima parte.

Primul câmp lexico-semantic este analizat de Cristina Cărăbuș, în studiul *Nebulozitățile* (p. 31–45). Ca în toate studiile introductive, se respectă un algoritm de lucru, care cuprinde, în mare: definirea obiectului de studiu, descrierea terminologiei științifice, tipologia fenomenelor descrise (aici, a norilor), descrierea terminologiei populare, reliefaarea relațiilor sinonimice, termenii și sintagmele păstrate doar în studiu și eliminate din DFA, concluzii.

Foarte utilă pentru întregul volum este discuția privitoare la stabilirea caracterului de sintagmă (îmbinare mai mult sau mai puțin stabilă), pentru care se apelează la lucrări prestigioase din domeniu.

Spre deosebire de varietatea și numărul mare al denumirilor din terminologia științifică, în limbajul popular se regăsesc mult mai puțini (20 de termeni, cu variante: 12 substantive + 6 adjective + 2 verbe), raportul fiind de 88% la 12%. Etimologia este realizată cu atenție. Interesant este că, dintre termenii care denumesc sau se referă la nebulozități, doar *nor* este moștenit, iar 14 termeni (cca 21%) sînt formați în română. Sintagmele, foarte numeroase (98 la număr), aparțin exclusiv Ts. Ele sînt tratate complet și consecvent. Modelele lor sînt franțuzești și englezești, dar trebuie făcută observația că unele dintre ele pot fi „calcuri după calcuri”, în sensul că, de exemplu, sintagma din engleză, preluată de autori

români, poate fi deja un calc după sintagma corespunzătoare din franceză, și invers. Important este, însă, că specialiștii români au putut lua modelul fie dintr-o limbă, fie din alta, ori chiar din amândouă!

Ar putea fi făcute câteva precizări și sugestii legate de etimologia unor termeni: *corcolani* (atestat în estul Olteniei) „nori groși care apar mai ales pe timpul verii”, cu etimologie necunoscută în DFA, ar putea fi pus în legătură cu verbul *a (se) corcoli* „1. a îngriji pe cineva în mod exagerat; a alinta, a răsfăța, a cocoloși; 2. a zăbovi mult cu un lucru, a-și pierde timpul; a tărăgăna” (DEX 2009, s.v.), la care se adaugă „a se culca, a se ghemui” (DAR 2002, s.v.). Scriban îl explică mai ales în legătură cu copiii, îngrijiți prea mult mai ales din vunct de vedere vestimentar, cocoloșiți, încotoșmănați. Or, aspectul norilor pare să fie acela de cocoloș, de îngrămădire pufoasă. O altă precizare, pe care o face și autoarea în două rânduri (p. 39–40, 45), dar asupra căreia credem că trebuie insistat, este statutul etimologic în dicționarele curente (MDA, DLR) al unor denumiri de tipuri de nori. În vreme ce *Pileus*, *Stratus*, *Virga* sînt considerate ca avînd etimologie dublă, din latina savantă și din franceză, *Altostratus* și *Albostratus* sînt date ca provenind numai din etimoane franceze (*altocumulus*, respectiv *albostratus*), iar *Fibratus* și *Genitus*, avînd origine franțuzească și englezească (*fibratus*, respectiv *genitus*). Considerăm, la rîndul nostru, că forma latinească savantă trebuie avută în vedere și în aceste din urmă cazuri, mai ales că modelul latinesc este transparent, iar pronunția originară din franceză și engleză nu a contat pentru specialiștii români care au folosit prima oară acești termeni.

Legat de termenii meteorologici care au fost analizați, dar la care s-a renunțat în DFA, credem că, într-adevăr, cei strict tehnico-științifici nu își aveau locul, din cauza prea marii lor specializări și a domeniului conex căruia îi aparțin (instrumente, mărimi etc.), dar că cel puțin unele din diminutivele lui *nor* (*noricele*, *norisor*, *nouraș*, *noruleț*, *noruț*, *nourel*) ar fi trebuit păstrate, în ciuda caracterului lor expresiv și afectiv, pentru că, efectiv, ele sînt folosite în limba comună și ca denotație pentru conceptul de „nor mic”. Vezi și cazul lui *răzișoară*, păstrat în dicționar, deși valoarea sa expresivă este evidentă! În plus, termenii populari, chiar diminutive sau augmentative, deci avînd o anumită încărcătură stilistică, plasați într-un context „meteorologic”, se pot „obiectiva”, denotînd, iar factorul afectiv, păstrîndu-se totuși, rămîne în

plan secund.

Următorul studiu, intitulat *Vânturile, deplasările și curenții de aer* (VDC) (p. 47–70), este semnat de Alina-Mihaela Bursuc. Acesta debutează cu o trecere în revistă a particularităților generale ale Ts și Tp privitoare la VDC. Respectînd algoritmul de lucru, autoarea descrie situația analizelor anterioare asupra VDC, fiind reținute, pentru română, cele ale lui Tr. Gherman, din 1924 (*Vîntul în credințele populare*), M. Sala, din 1987 (*Două lecturi ale „Atlasului lingvistic mediteranean”*), Al. Niculescu, din 1993 (*Orient și occident în terminologia maritimă românească*), P. Boerescu, din 2011 (*Cuvînte românești cu „etimologie necunoscută” ...*), iar pentru spațiul romanic, lucrarea lui M. Alleyne, din 1959 (*Les noms des vents en gallo-roman*), și bibliografia acesteia. Descriind obiectul de studiu, cercetătoarea ieșească urmărește pertinent diferențele/similitudinile dintre perspectiva meteorologului și cea a lingvistului și/sau locutorului obișnuit, criteriile de delimitare a terminologiei VDC în cadrul mai larg al terminologiei fenomenelor atmosferice, punctele de individualizare și de suprapunere ale Tp și Ts, precum și suprapunerea referențială a termenilor din cîmpul VDC cu cei din alte cîmpuri, precum precipitațiile, în cazul lui *furtună*, *vijelie*, *viscol* („elemente complexe”), remarcîndu-se bogăția lor sinonimică în cadrul Tp, de unde sînt preluați de Ts. Alegerea termenilor s-a făcut dintr-o bibliografie bogată și adecvată, iar cei cu atestări unice sau susceptibili de expresivitate nu au fost reținuți în dicționar. Din analiza propriu-zisă a VDC se desprind câteva observații de ordin general: caracterul neologic al tuturor termenilor din Ts, împrumutați sau calchiați din/după franceză și engleză (pentru finețea analizelor etimologice, v. p. 61–62 și 64–65), numărul foarte mare al sintagmelor cu determinant adjectival, în aceeași variantă diastratică, de unde o serie de probleme fonetice, de ortografie și de ortoepie, diversitatea impresionantă a denumirilor vînturilor în Tp și a etimologiei acestora (în afară de împrumuturi din limbile vecine, predomină derivatele).

Cristina Florescu semnează studiul în care sînt analizate *Precipitațiile* (p. 71–105). Lexicolog și lexicograf cu experiență, autoarea, urmărind atestarea și folosirea termenului generic *precipitație*, are prilejul să aducă în discuție unele principii de organizare lexicografică din DA/DLR (p. 72–73) și, în consecință, definiția lexemului în cauză. Privitor la bibliografia problemei, se remarcă absența, pînă în prezent, a unui

studiu totalizator al acestui câmp.

În sfera precipitațiilor, au fost identificate riguros cinci grupuri/subcâmpuri lexicale, care sînt analizate pe rînd din perspectiva ambelor varietăți diastractice: *ploaia*, *ceața*, *zăpada*, *grindina*, *lapovița*, fiind trecute în revistă principiile pentru care au fost excluși sau au fost păstrați anumiți termeni cu poziție slabă în sistem (p. 82–97). Diminutivele *ploiță*, *ploicică* sînt acceptate, cu toată valoarea lor expresivă (spre deosebire de *norișor*, *noruț* ș.a., de la *Nebulozități*), datorită utilizării și citării lor frecvente. În subcâmpul lexico-semantic al *ploii*, cel mai extins și cu elemente ce pot fi clasificate după o trăsătură dominantă (intensitate, durată, structura picăturii, efectul asupra elementelor terestre), se remarcă valoarea diferită, în Ts față de Tp, a sintagmei *ploaie torențială*. În cazul lui *potop*, „noțiune exacerbată referențial, nereală” (p. 88), esențială este durată scurtă. În subcâmpul *ninsorii*, nu există elemente specifice Ts, *ninsoare* fiind centrul „prototipal al subgrupului”, nu *zăpadă*, văzut mai ales ca depunere. Trebuie remarcată, de asemenea, bogăția sinonimică a lui *fulg* în Tp și gradul înalt de coeziune al seriei sinonimice. În subcâmpul *grindinii*, prototipale sînt *grindina* propriu-zisă și *măzăricea*, în DFA „cel mai prolific lexem în ceea ce privește sinonimia” (p. 93). În privința *ceții*, se remarcă o mare diversitate a taxonomiei fenomenului atmosferic respectiv, ceea ce denotă o „semantică prototipală extinsă” în termenii lui G. Kleiber (p. 94). În ceea ce privește *lapovița*, subcâmpul conține „**numai** (subl. aut.) lexeme care semnifică stări atmosferice care cuprind procese atmosferice intermediare, amestecate” (p. 96). Semnalăm posibilitatea de a adăuga, eventual, într-o ediție următoare a lucrării un termen regional oltenesc, *cioflișcă* „lapoviță; zăpadă foarte apoasă, în curs de topire”, destul de răspîndit în sudul județului Gorj și estul județului Mehedinți, cunoscut din graiul natal, și pe *tîrmoceală*, cu același sens, din nordul județului Dîmbovița. Acesta poate fi încadrat atît în categoria precipitațiilor, cît și în cea a depunerilor din Tp. De asemenea, considerăm că *zoi*, substantiv neutru, cu pluralul *zoiuri*, cunoscut, de asemenea, din graiul oltenesc, ar trebui definit separat, nu prin trimitere la *zoaie*, unde nu apare deloc trăsătura semantică „aversă, ploaie (destul de) puternică/violentă, de scurtă durată” pe care acesta o posedă în Oltenia.

Din punctul de vedere al structurii gramaticale, se remarcă preponderența substantivelor feminine

și remarcabila posibilitate de a se crea verbe meteorologice de la acestea (peste 50), mai ales în Tp. Lipsesc compusele, dar sînt foarte numeroase (cca 250) *îmbinările stabile de cuvinte*, prin care autoarea înțelege „atît compusele, locuțiunile, expresiile, sintagmele, cît și structurile elastice, îmbinările (mai puțin) stabile de cuvinte” (p. 97).

Importante sînt precizările de la subcapitolul de etimologie, unde se arată că se consideră moștenite din latină numai cuvintele care prezentau, în mod clar, o accepțiune atmosferică în această limbă (precum *piatră* „grindină” < lat. *petra* „ib.”, *vârșă* „a ploua foarte tare” < lat. *versare* „ib.”), iar pentru cele nesigure, se sugerează originea latinească (*cerne* – cf. lat. *cerno*, –*ere*). Foarte interesantă este interpretarea etimologică a lui *fluture* „fulg”, considerat „evoluție lexicală pe teren românesc” (p. 101), ca și a lui *zăpadă*, considerat, după A. Philippide și Aug. Scriban, de origine veche slavă (*zapadŭ*), nu ca postverbal de la *zăpădi*, etimologie propusă de DLR și de MDA (p. 101, nota 53). De remarcat și disocierea în DFA, față de alte dicționare curente ale limbii române, a lui BURĂ¹, probabil element din substrat, de BURĂ², cu origine slavă.

Elena Tamba are în atenție *Depunerile* (p. 107–127), un domeniu complex, dificil de tratat. Printre altele, o primă problemă pe care autorii DFA au avut-o de surmontat a fost aceea că termenilor desemnînd *depuerile* (*brumă*, *chiciură*, *rouă*) nu li se recunoaște în Ts trăsătura [+ meteorologic], deși *depuerile* intră în definiția termenilor generici *meteor* și *hidrometeor*, care aparțin acestei terminologii. Autoarea face și o precizare în plus a definiției lui *depunere*, legată de faptul că aceasta poate apărea și pe obiecte aflate în aer sau pe apă, nu numai pe cele de pe sol. Ca și în cazul precipitațiilor, nu există studii totalizatoare. În consonanță cu modul de tratare a celorlalte câmpuri, sînt redate alfabetic toate fenomenele atmosferice din DFA care se încadrează în sfera depunerilor, cca 130 de termeni. Sînt prezentate principiile păstrării sau eliminării unor termeni. Din punctul nostru de vedere, ar fi fost de preferat să nu se elimine *dul*, *poșor*, dacă tot se păstrează *ciubuc*, *dîlmă*, *fișic*, toate cu sensul de „țurțur”, și *zăpădoc*, atestat doar în „Viața Românească” din 1964! Nu apar cîteva verbe importante din acest câmp: *troieni*, *nămeți*, *înzăpezi* reflexiv!

Interesante suprapunerile cu celelalte categorii de fenomene, precum și corespondența Tp/Ts (v. cazu-

rile lui *Polei*, p. 114, *Zăpadă*, p. 115 etc.). Subcîmpurile lexico-semantice sînt mai bogate în cazul lui *țurțur* (39 de sinonime), *chiciură* (23 de termeni), *troian* (19 termeni) *polei* și *sloi* (cîte 8 sinonime) și din ce în ce mai reduse, pentru *zăpadă*, *brumă*, *rouă*, ultimul neavînd nici un sinonim. Analiza lingvistică arată că, din totalul termenilor (predominant substantive, dar și verbe și adjective), 98 aparțin registrului comun și popular, fiind cuvinte autonome, cu sens de sine-stătător, puține cuvinte polisemantice, dar și cîteva sintagme. Comuni celor două tipuri de limbaj sînt doar 9 termeni. Din punct de vedere etimologic, puține denumiri comune și populare sînt moștenite, dar printre ele se numără *bură*, ca element de substrat, *brumă*, *gheață*, *nea* și *rouă*. Li se adaugă unele împrumuturi slave și mai multe împrumuturi neologice. Predomină, totuși, derivatele. La *ghețar*, nu credem că trebuie luată în calcul doar forma literară (explicabilă prin derivare după corespondentul francez), ci și termenul *ghețar* „țurțure” din Bucovina, care ar putea fi mai vechi și format independent de modelul străin. Cît despre cuvintele din Ts, majoritatea neologisme, nu sîntem de acord că *ablațiune*, *acreție*, *acumulare*, *depunere*, *firm*, *givraj*, *givrare*, *neveu* aparțin „doar registrului comun și popular” (p. 124), poate doar unele dintre ele!

Cristina Cărăbuș se ocupă de *Fenomenele luminoase, sonore, electrice și electro-luminoase* (p. 129–143). Fenomenele luminoase (*haloul*, *coroana*, *curcubeul*, *mirajul* etc.) mai sînt numite și *fotometeori* (*meteori optici*), dintre care mai cunoscut este *curcubeul*, care reprezintă elementul prototipal atît în Tp, cît și în Ts. Legat de aceștia, se remarcă un evident dezechilibru dintre inventarul Ts (44 de termeni, majoritatea substantive, numeroase sintagme și construcții, plus locuțiunea *fata Morgana* „miraj”) și cel al Tp (12 elemente, printre care locuțiunea *apa morților* „miraj” și mai multe îmbinări de cuvinte care denumesc curcubeul, majoritatea de-a dreptul poetice: *brîul Cosînzenei*, *brîul Domnului*, *cununa cerului* etc., v. p. 133). Privitor la fenomenele sonore (acustice), lexemul prototipal îl constituie *tunetul*, dar aici Tp este mai bogat (10 termeni), pe cînd Ts este foarte sărac (3 nume: *șuier*, *tunet*, *undă acustică*). Fenomenele electrice sau electro-luminoase (numite și *electrometeori* și *meteori electrice* sau *luminoși*) au ca reprezentanți pe *fulger* și *trăsnet*, iar Ts (22 de termeni și 34 de sintagme) o domină pe cea populară (cu 30 de termeni: substantive, adjective, verbe).

Ar fi de făcut o corectare privindu-l pe *însenina*, care la p. 136 este dat cu circulație în Muntenia și Oltenia, despre nori, cu sensul „a fulgera”, iar în dicționar (s.v.) apare (corect, credem noi), cu acest sens pentru Maramureș și nordul Munteniei. E drept că, invers, *a fulgera* este cunoscut cu sensul „a se însenina” în Muntenia și Oltenia (v. DFA, s.v.).

Cum era de așteptat, se înregistrează multe sinonime pentru termenii prototipali din fiecare categorie, iar din punct de vedere etimologic, predomină împrumuturile de origine franceză. Privitor la *auroră*, considerăm că nu trebuie să fie trecut printre elementele moștenite din latină (p. 137), dată fiind poziția și frecvența sa în lexicul comun, autorii DELR (M. Sala și A. Avram) dîndu-l, probabil, ca pe un împrumut din latină (cf. DFA, s.v.), mai ales că nici atestările sale nu sînt mai vechi de secolul al XIX-lea, eventual din 1796.

De *Radiații* ca parte a vocabularului meteo se ocupă Laura Manea (p. 145–181). Domeniul este mai puțin cunoscut din cauza mediatizării sale reduse, datorate apropierei de limbajul specializat al fizicii. În consecință, majoritatea termenilor este constituită de cei științifici: împrumuturi lexicale, calcuri și, mai rar, creații interne. Firește că nu lipsesc nici termenii populari, de fapt mai mult regionali, cu etimologii greu de stabilit. Termenul-cheie este *radiație*, în legătură cu care autoarea consideră necesară, pe bună dreptate, o adevărată lecție de știință popularizată (p. 147–152). În continuare, datorită complexității fenomenelor datorate radiațiilor, aceasta enumeră și definește principalele categorii de termeni care aparțin cîmpului avut în vedere. Din sfera Tp, unde sinonimia este bine reprezentată, se cuvine remarcată seria sinonimică a lui *arșiță* (57 de cuvinte, din care 17 comuni și populari și 37 regionali). Regionalismelor li se indică, pe cît posibil, aria de răspîndire.

O problemă mai cuprinzătoare, de lexicografie, privitoare la alegerea cuvîntului-titlu, credem că se poate observa privitor la *crăpăt* și *crăpet*. Primul, potrivit MDA (care îl urmează pe G. Pascu), este derivat de la *crăpa*, cu sufixul *-ăt*, în vreme ce al doilea este considerat o variantă (deși, tot potrivit lui Pascu, sufixul este diferit, *-et*) și, în consecință, în DFA, se face trimitere la *crăpăt*, unde, însă, după definiție, este dată o citare cu *crăpet*. Firește că autorii articolelor au avut rațiuni întemeiate, dar, totuși, problema rămîne spre reflecție.

Taxonomic, privitor la radiații, Tp deține cca 90 de termeni, iar Ts, aproximativ 49, dar și un număr foarte mare de sintagme: 115. Trebuie remarcată analiza etimologică, realizată cu acribie, ca și studiul de caz privitor la căldură (p. 174–175), care evidențiază dificultățile cu care s-au confruntat autorii în laboratorul lingvistic, precum și analiza interferențelor, întrepătrunderilor interdisciplinare și suprapunerilor terminologice cu alte domenii ale cunoașterii.

Legat de toate aceste studii, merită remarcată unitatea de tratare, de rezolvare a problemelor și de prezentare, deși există o anumită libertate a fiecărui autor mai ales în structurarea materialului!

Data fiind complexitatea cercetării terminologiei meteorologice populare, colectivul de autori a inclus și un dialectolog. Subcapitolul corespunzător, *Aspecte dialectale* (p. 183–212), este semnat de Florin Teodor Olariu, colaborator, printre altele, la *Noul atlas lingvistic pe regiuni: Moldova și Bucovina*.

După ce ne oferă informații interesante privitoare la documentarea legată de materialul dialectal, în vederea căreia au fost consultate dicționarul tezaur DA/DLR, *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice* (DGDS), atlasele lingvistice românești (ALR SN, ALRM SN, ALRR/NALR, ALM), precum și culegerile de texte dialectale și glosarele dialectale din Oltenia, Muntenia și Dobrogea, al căror material este cuprins și în DGDS, și în urma căreia au fost excerptați aproximativ 700 de termeni, din care au fost reținuți cca 400, autorul face o cuprinzătoare analiză lingvistică pe compartimente (fonetic, morfologic, lexical, semantic și etimologic) a elementului dialectal.

Legat de componenta fonetică, este adusă în discuție delicata problemă a *literalizării / literarizării* (dezbătută pe larg, mai recent, de I. Mării, în 2004, și de A. Avram în 2014). Înțelegerea exactă a acesteia poate duce la evitarea unor denaturări ale etimologiei unor termeni dialectali, cum se întâmplă pentru bănașeanul *mižgura* „a cerne; a ploua mărunț”, care trebuie să vină de la **migigura*, și nu de la **migeșgura*. Prezintă un mare interes prezentarea soluțiilor alese pentru problemele de transliterație, uneori foarte dificile (ca în cazul slovei **т**, p. 188), și a selectării variantei de bază (v. exemplul lui *țurțur*).

Din punct de vedere morfologic, variantele diferite de plural ale unor nume și prezența/absența sufixelor gramaticale de indicativ și conjunctiv prezent au pus unele probleme. Subtilă este observația autorului despre (*in*)competența *idiomatică* a subiecților

anchetei dialectale (p. 200).

Ultima parte a lucrării este dedicată analizei areale (diatopice) a materialului excerptat, scoțându-se în evidență vitalitatea lingvistică a unor termeni meteorologici, care apar atît în anchetele ALR, cît și în cele pentru ALRR/NALR. De asemenea, autorul observă cum existența unor insule lingvistice bazate pe terminologia meteo poate fi pusă în evidență mai ușor în condițiile rețelei dialectale mai dense a noului atlas pe regiuni (de ex., *a se guri* „a se însenina” se folosește compact în N-E Olteniei și N-V Munteniei). Colaborarea unui dialectolog s-a dovedit extrem de utilă. În felul acesta, una dintre principalele realizări ale DFA „este reprezentată de introducerea în lexicografia românească, la nivelul lexicului popular, a unor noi lexeme, variante sau sensuri” (p. 211), iar DFA „devine, pe lîngă primul dicționar pe teren românesc care analizează comparativ (științific vs. popular) și la o scară extinsă terminologia specifică unui cîmp lexical (în cazul de față, cel al fenomenelor atmosferice), lucrarea lexicografică românească cu cea mai actualizată documentare la nivel dialectal” (loc. cit.).

*

Secțiunea finală a primei părți include cuprinzătorul și foarte utilul tablou privitor la istoria meteorologiei românești, adus în fața cititorilor de meteorologul și profesorul Liviu Apostol, și articolele cu teme meteo-lingvistice ale unor lingviști cunoscuți: Maria Iliescu, Rodica Zafiu, Mariana Neț și Nistor Bardu.

În *Considerații privind dezvoltarea meteorologiei în România* (p. 229–240), Liviu Apostol insistă pe descrierea dezvoltării instituționale a meteorologiei, cea care asigură cadrul propice pentru celelalte componente, precum și pe unele aspecte privitoare la perioada de început a acestei științe. Practic, primele observații meteorologice științifice datează, la noi, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și merită remarcată sincronizarea destul de rapidă a acestui domeniu cu cel din țările dezvoltate. Terminologia meteorologică științifică românească a apelat, pentru dezvoltarea sa, în primul rînd la împrumuturi din franceză și engleză și la calcuri după forme și sintagme din aceste limbi (cf. Gh. Bârlea, Roxana-Magdalena Bârlea, *Lexicul românesc de origine franceză*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2000), mai rar, la creații interne, reușind să se afirme ca un sistem perfect funcțional și de același calibru.

În studiul *Din istoria discursului meteorologic: „Buletinul atmosferic” în proza românească din anii*

1884 (p. 241–258), Rodica Zafiu propune identificarea principalelor „trăsături ale buletinului meteorologic românesc din perioada incipientă a dezvoltării sale, pe baza unui corpus de texte (60 de buletine)” (p. 224), extrase din presa românească a sfârșitului secolului al XIX-lea și începutului celui următor. Se remarcă, printre altele, de-a lungul acelei perioade, evoluția de la *Buletinul atmosferic* mai riguros științific la cel adresat în mai mare măsură publicului larg. Astfel, „de la formula informației tehnice se ajunge treptat la cea a unui tip de text mai propriu jurnalismului, orientat către cititorul nespecialist” (p. 244). Este clară „influența franceză asupra formării terminologiei și a discursului meteo românesc din secolul al XIX-lea. Versiunile paralele (în română și în franceză) trimise de Institutul meteorologic ziarelor vremii oferă o imagine a acestei informații...” (loc. cit.). Merită reținută, de asemenea, definiția buletinului meteo: „Buletinul meteorologic este un tip de text formularistic, cu grad înalt de stereotipie, informativ, pus în circulație prin mass-media. Sursa sa este specializată, instituțională (informarea de bază și inițial și redactarea ei fiind produse de institute de specialitate), dar mesajul este destinat unui public mai larg” (p. 242).

Limbajul buletinelor este tratat din perspectivă lexico-semantică și stilistică și sintactico-textuală. Cîmpurile semantice dominante, al timpului, spațiului, al fenomenelor meteo și al aprecierii cantitative a intensității lor, sînt denotativ-referențiale.

Remarcînd o trăsătură definitorie a limbajului meteorologic, reputatul lingvist afirmă: „Distincția între elemente populare și elemente culte, între lexicul tradițional și împrumuturilor moderne nu este lipsită de ambiguitate: termenii vechi și populari pot fi atît rezultatul unei încercări de construire a terminologiei prin specializarea lexicului tradițional, cît și alegeri dictate de nevoia de accesibilitate a textului publicistic” (p. 245), iar, în concluzie, adaugă: „Buletinele de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea se depărtează treptat de stilul însemnărilor eliptice și strict specializate, fără a-și permite inovațiile și hibriditatea stilistică din discursul mediatic al secolului XXI” (p. 257).

Dînd dovadă de erudiție și de atentă observare a fenomenului dialectal, Nistor Bardu, dialectolog și romanist de la Universitatea „Ovidius” din Constanța, face o cuprinzătoare și interesantă prezentare a meteorologismelor din dialectul aromân, intitulată

Denotație și conotație în termenii meteo din aromână (p. 259–272). Termenii meteorologici din aromână sînt permanent comparați cu corespondentele din meglenoromână și istroromână, astfel încît se poate spune că studiul său ne oferă o panoramă a limbajului meteorologic (popular, prin firea lucrurilor!) din toate dialectele românești sud-dunărene și evidențiază remarcabila unitate a limbii române și în acest domeniu.

Maria Iliescu, de la Institutul de Limbi Romanice al Universității din Innsbruck, se focalizează asupra caracteristicilor specific românești ale cîmpului lexical al temperaturii, în studiul *Une caractéristique du roumain dans le champ lexical de la température* (p. 273–280). Scopul principal îl constituie identificarea mijloacelor lingvistice de care dispune româna pentru a exprima noțiunea ‘pas tout à fait chaud’ (exprimată în latină de *tepidus*), pornind de la axa scalară a temperaturii dintre antonimele latinești *calidus* ≠ *frigidus*, unde 0 este prototipul acestei calități. Practic, în funcție de limbă, axa graduală care unește cele două caracteristici privitoare la temperatură este deschisă din punct de vedere lingvistic, „dans le sens qu’il accepte un nombre illimité de termes” (p. 273). De aceea, termenii care au sensul ‘qui n’est pas tout à fait chaud’ sînt căutați, mai precis, între ‘chaud’ și ‘zéro’. Considerînd insuficiente datele puse la dispoziție de operele lexicografice românești, autoarea se servește de franceză ca limbă intermediară (unde *tepidus* s-a moștenit sub forma *tiède*) și de *Trésor de la langue française*, în versiunea electronică (TLFi). Identificarea corespondentelor românești s-a făcut în felul următor: din cele 380 de ocurențe ale lui *tiède* extrase din TLFi, autoarea a tradus în română 100 și a verificat traducerea cu trei locutori de limbă română. Corespondentele românești sînt: *călduț*, *cald*, *răcoros*, *agreabil*, *plăcut*, care sînt comentate din punct de vedere semantic și contextual. Imprecizia lui *tepidus* (cf. lat. *tectum tepidus*) a putut determina dispariția cuvîntului în România orientală, iar distanța semantică redusă dintre rom. *călduț* și *cald* pe axa temperaturii a favorizat înlocuirea unuia cu celălalt, pe cînd în franceză, distanța fiind mai mare, *tiède* și *chaud* nu s-au putut substitui.

Mariana Neț, de la Institutul de Lingvistică „I. Iordan – Al. Rosetti” al Academiei Române din București, completează tabloul limbajului meteorologic românesc cu lucrarea despre *Variante sincronice și diacronice în vocabularul gastronomic românesc. Grupuri*

verbale formate cu substantivele „ploaie” și „zăpadă” (p. 281–292). De mare interes este caracteristica interdisciplinară și oarecum „exotică” a temei propuse, din tratarea căreia reies observații deosebit de interesante. Astfel, constituirea târzie a limbajului gastronomic românesc ca subcod al limbii literare (aproximativ între 1841 și 1935, anii apariției unor cărți de bucate publicate de M. Kogălniceanu și C. Negruzzi, respectiv de C. Bacalbașa) a făcut ca acesta să se caracterizeze prin creativitate și varietate stilistică. Termenii meteorologici amintiți, intră, uneori prin sinonimele regionale, chiar în structura unor formulări metaforice (de ex.: *a turna în ploaie, a face omăt*), care aparțin strict acestui limbaj. În plus, autoarea remarcă existența unor expresii proprii acestui domeniu, care nu figurează în *Dicționarul limbii române*, precum: *a turna în/sub formă de/în formă de ploaie, a bate zăpadă/ca zăpada* etc., și a căror includere o recomandă.

Paginile 293–311 reunesc rezumatul în franceză și engleză al studiilor care preced DFA, ceea ce sporește sfera de adresabilitate a întregului volum, nu numai a dicționarului.

Se poate afirma că prima parte a lucrării ne oferă posibilitatea de a vedea lingvistica în acțiune, ca metodă și instrument, în slujba unui domeniu științific propriu-zis, foarte complex, cum este meteorologia. În același timp, tot de aici, se poate observa cum, ajutând la circumscrierea domeniului meteorologic, lingvistica se apleacă și asupra ei înseși. În plus, se poate observa în ce fel terminologia științifică a unui domeniu al cunoașterii, în cazul de față cel meteorologic, se „revarsă” dinspre comunitățile mai avansate în domeniul respectiv către cele mai puțin avansate, ajungându-se la anularea decalajelor. În ceea ce privește terminologia meteorologică populară, adusă pentru prima oară în fața publicului specialist și nespecialist în plenitudinea sa, rămîne de văzut în ce măsură aceasta răspunde nevoilor comunității, în funcție de care, de fapt, ea se și ajustează neîncetat.

*

Partea a doua, dedicată dicționarului propriu-zis, cuprins între paginile 326 și 678, se deschide cu necesare precizări privind *Normele DEA* (p. 313–323), semnate de Cristina Florescu, Laura Manea și Elena Tamba. Date fiind numărul și importanța îmbinării

lor de cuvinte, a *sintagmelor*, mai ales în Ts, este deosebit de utilă clarificarea sensului în care este folosit termenul (p. 314). De asemenea, merită reținută viziunea autorilor despre definirea sensului termenului meteorologic, adaptată în funcție de Tp sau Ts [„elementele explicative sînt redade în registru popular pentru sensurile Tp și în registru științific pentru Ts (*cu păstrarea rigorilor de transparență a exprimării specializate* – subl. n.)” (p. 316)], precum și despre zona circumscrisă Tp, „evitîndu-se indicațiile prea generale de tipul «regional», «Prin Muntenia»” (p. 318).

În final, se cuvin remarcate încă o dată elementele de noutate cu care vine în fața specialiștilor și a publicului larg *Dicționarul fenomenelor atmosferice*, și efortul depus pentru „recuperarea (numai parțială, acolo unde demersul și documentarea lingvistică permit și impun acest fapt) atît a etimologiei cuvintelor și sensurilor regionale, cît și a sintagmelor folosite în limbajul științific al meteorologiei.” (p. 21), pentru care autorii s-au servit de lucrări prestigioase și de site-uri specializate.

„Semnarea fiecărui articol de dicționar de către autor, pentru a individualiza contribuția fiecărui membru al echipei” (p. 164) este o altă noutate, de astădată absolută, a DFA, iar, dacă intervin completări, modificări ori alte intervenții din partea altui autor, în finalul articolului apare și numele acestuia. Totodată, prin DFA se introduc „în lexicografia românească, la nivelul lexicului popular, (...) noi lexeme, variante sau sensuri”, iar intervențiile cu „lămuriri etimologice” și încercările de „a recupera etimologia sintagmelor folosite curent în limbajul meteorologic științific” (p. 171), de fapt necesare discuției privitoare la etimologiile nesigure, în urma cărora se propun, de multe ori, soluții inedite sau se argumentează unele din cele deja propuse, sînt numeroase.

Subliniem, în concluzie, complexitatea și valoarea deosebită a demersului autorilor, în urma căruia a fost pusă la dispoziția cercetătorilor și a nespecialiștilor o terminologie completă, cea meteorologică, aducîndu-se laolaltă ansamblul cuvintelor și construcțiilor folosite de specialiști și cele aparținînd aspectelor regional, comun și popular ale limbii române.